

Dr. Aldonos Vasiliauskienės monografijos „Vasilijaus Zinko studija „Sesuo Rafaila“: istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija“ recenzija

Vasiliauskienė A. Vasilijaus Zinko studija „Sesuo Rafaila“: istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija. Roma. Analecta. T. 53. 2014.

2014 m. birželio 7–9 d. Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčia iškilmingai paminėjo 500 metų jubiliejų. Ją 1514 m. pastatė kunigaikštis Konstantinas Ostrogiškis (1460–1530), atsidėkodamas Dievui už pergalę mūšyje prie Oršos su gerokai gausesne Maskvos kariuomene. Šios šventės išvakarėse į Lietuvą buvo atvežta dr. Aldonos Vasiliauskienės mokslinė monografija „Vasilijaus Zinko studija „Sesuo Rafaila“: istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija“, išleista Romoje. Monografija pirmąsyk Lietuvoje ir pristatyta Švč. Trejybės bažnyčioje birželio 8 d. Kalbėjo t. Pavlo Jachimecas OSBM, autorė dr. A. Vasiliauskienė, į šventę iš Romos atvykęs protoarchimandritas t. Genezijus Viomaras OSBM, vertėja į anglų kalbą Leonora Zapareckienė¹.

680 puslapių monografiją sudaro dvi dalys: I dalis – „Kun. Vasilijaus Zinko OSBM studija „Sesuo Rafaila“: vertimas ir moksliniai komentarai“, II dalis – „Kun. Vasilijaus Zinko OSBM gyvenimo bei veiklos apžvalga ir analizė“. Taip pat išvados, priedai, literatūros ir šaltinių sąrašas, santrauka, žodžių santrumpos, asmenvardžių rodyklė, duomenys apie monografijos autorę. Santrauka pateikta anglų, italų, portugalų ir ukrainiečių kalbomis. Tik ukrainiečių bei anglų kalbomis – turinys, įvadas, išvados bei tekstai apie autorę.

Brazilijoje augęs, mokėsis ir ilgus metus dirbęs vienuolis bazilijonas kunigas V. Zinko (1922–2008) bendravo su Rytų apeigų katalikių Švč. Nekaltosios Mergelės

Marijos seserų tarnaičių kongregacijos (SSMI) vienuole Rafaila (Vanda Rimkevičiūtė – ukrainietės ir lietuvių dukra, 1896–1981), buvo jos nuodėmklausys, iš jos, jau sergančios, sužinojo ir užsirašė šeimos gyvenimo istoriją. Atgavus nepriklausomybę t. V. Zinko grįžo į Ukrainą. Atvykęs į Lietuvą dažnai lankydavosi Bazilijonų (Šiaulių r.) mokykloje, pasakojo vaikams apie šią vienuolę, tiek daug davusią ukrainiečiams, ir sugalvojo parašyti knygą. 198 puslapių knyga buvo greitai parašyta, ne kartą išleista pakartotinai.

Knyga apie seserį Rafailą SSMI kunigas norėjo pristatyti lietuvaitei nuopelnus Brazilijoje ne tik ukrainiečiams, bet ir vietos gyventojams. Jos veiklos svarbą liudija faktas, kad 1968 m. s. Rafailai buvo suteiktas Prudentopolio miesto garbės pilietės vardas, o po mirties, 1983 m., Prudentopolyje viena iš gatvių pavadinta s. Rafailos SSMI vardu. Tai vienintelė lietuvaite (ji save vadino lietuvaite; vaikystėje mirus motinai, tėvas su maža dukra paliko Ukrainą), kurios veikla taip gražiai įvertinta Brazilijoje.

Dr. Aldona Vasiliauskienė ne tik išvertė knygą, bet ir parašė išsamius mokslinius komentarus. Monografijoje aiškinama ir teologinė terminologija.

Mokslinėje literatūroje lietuvių bei ukrainiečių ryšiai iševijoje dar mažai analizuoti, o konkrečiai Brazilijos valstybėje – visai netyrinėti. Lietuviai mokslininkai dar nėra gilinęsi ir į ukrainiečių – pasauliečių bei Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino ir Rytų apeigų katalikių Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos seserų tarnaičių kongregacijos – veiklą Brazilijoje. Iki šiol nebuvo žinomas ir V. Rimkevičiūtės išitraukimas į ukrainiečių seserų tarnaičių kongregaciją, nežinoma ir jos veikla, palikusi ryškų pėdsaką.

Nei Lietuvos, nei Ukrainos mokslininkai dar nebandė per personalijas atskleisti lietuvių ir ukrainiečių bendrą kultūrinę veiklą. Todėl mokslininkės dr. A. Vasiliauskienės pasirinktas tyrimo objektas yra svarbus ir Lietuvai, ir Ukrainai. Monografija ypač aktuali šiandien, kai viso pasaulio dėmesys sutelktas į Ukrainą.

Siekiant užpildyti minėtą istorinę spragą, s. Rafaila SSMI (V. Rimkevičiūtė) ir V. Zinko OSBM pristatomi dviem aspektais, būtent: į lietuvių kalbą išversta studija ir parengtais išsamiais komentarais, be kurių negalimas istorinis tyrimas ir V. Zinko darbų analizė. Per dvi asmenybes – V. Rimkevičiūtę (seserį Rafailą SSMI) ir jos veiklą įamžinusį ukrainietį vienuolį bazilijoną V. Zinko – atskleisti lietuvių ir ukrainiečių ryšiai diasporoje.

V. Zinko OSBM – tarpininkas tarp s. Rafailos SSMI ir Lietuvos, liudijęs plėtojamus lietuvių ir ukrainiečių ryšius. Sparti Lietuvos ir Ukrainos politinių bei kultūrinių ryšių plėtra, siekiant tolesnės bendros veiklos, skatina gilintis į šių valstybių istorines šaknis, jų mokslą ir kultūrą.

Dr. A. Vasiliauskienės monografija – trijų mokslo institucijų (Šiaulių universiteto, Lvovo nacionalinio Ivano Franko universiteto ir Metropolito Josifo Veljamino Rutskio teologijos-filosofijos studijų bazilijonų instituto Briuchovyčiuose) bendradarbiavimo rezultatas.

Knygą recenzavo gausus Lietuvos bei Ukrainos mokslininkų būrys; mokslinis redaktorius – Lvovo nacionalinio Ivano Franko universiteto bibliotekos direktorius doc. dr. Vasilijus Kmetas; redaktorė – Šiaulių universiteto doc. dr. Irena Ramaneckienė.

Rengiant mokslinius komentarus remtasi Lietuvos, Ukrainos, Brazilijos, Romos archyviniais bei spausdintais šaltiniais, enciklopedijomis, enciklopedinio pobūdžio

leidiniais, žinytais; Ukrainoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Rusijoje, Brazilijoje leistais katalogais bei lietuvių ir ukrainiečių diasporos leidiniais, kita gausia literatūra. Pasitelkti naujaisi ukrainiečių istorikų tyrimai, nagrinėjantys lietuvių ir ukrainiečių istoriją bei kultūrą.

Būtina pabrėžti, kad dauguma ukrainiečių šaltinių Lietuvos mokslininkų iki tol nebuvo naudoti. Tad jie svarbūs bent dėl dviejų priežasčių: pirmąkart pateikiami Lietuvos mokslo visuomenei, tad papildė šiuolaikinę istoriografiją; be to, padeda atskleisti ne tik valstybių (Ukrainos, Brazilijos ir kt.), bet ir religijos (unitų bei lotynų apeigų katalikų) istoriją, aiškina terminiją, padeda užpildyti dalį vadinamųjų baltųjų dėmių.

Darbo mokslinę vertę liudija ne tik šaltinių bei literatūros gausa (p. 617–639), bet ir ilga asmenvardžių (lietuvių – p. 640–665; ukrainiečių – p. 666–673) rodyklė.

Tai, kad šiuo darbu buvo suinteresuoti ir vienuoliai bazilijonai, ir Ukrainos bei Lietuvos mokslininkai, liudija ilgas sąrašas asmenų, kuriems autorė dėkoja už įvairią pagalbą.

Monografija, išleista Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčios 500 metų jubiliejaus išvakarėse, bus galima pasidžiaugti ir po trejų metų – 2017 m. bus minimas Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino 400 metų jubiliejus.

Šį darbą galima naudoti ir kaip enciklopedinį žinyną. Dera pažymėti, kad dar 2004 m. Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas į ukrainiečių kalbą išvertė dr. A. Vasiliauskienės disertaciją ir išleido ją kaip mokslinę monografiją (*Алдона-Владислава Пяядайте-Васіляускене. Кириличні списки Другого Литовського Статуту: палеографія, хронологія, кодикологія. Львів. 2004*).

Mokslo monografija „Vasilijaus Zinko studija „Sesuo Rafaila“: istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija“ – tai 16-oji dr. A. Vasiliauskienės išleista knyga. Be to, ji yra dviejų knygų sudarytoja, taip pat svarbaus veikalo bendraautorė (Pirmasis Lietuvos Statutas. Tekstai senąja baltarusių, lotynų ir senąja lenkų kalbomis. Vilnius: Mintis. 1991. T. 2. D. 1 (tekstus senąja baltarusių kalba parengė S. Lazutka, I. Valikonytė, E. Gudavičius, A. Vasiliauskienė; žodyną sudarė: M. Zakarijan, E. Gudavičius, I. Vasilevskienė, A. Vasiliauskienė, T. Vlasova, D. Toločko, S. Lazutka). Dr. A. Vasiliauskienė parengė ir dvi (Stanislovo Lazutkos ir Pranės Dundulienės) bibliografijas. Ne tik Lietuvoje, Ukrainoje, bet ir kitose šalyse išspausdino apie 150 straipsnių mokslo leidiniuose ir gerokai per 1000 – periodikoje. Būtina paminėti ir dr. A. Vasiliauskienės indėlį į ukrainistiką, išvardyti jos įvertinimus už šią veiklą.

Dr. A. Vasiliauskienės iniciatyva 2000 m. įkurta Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija, kuriai ji, kaip prezidentė, vadovauja jau antrą dešimtmetį. 2006–2008 m. ėjo vyr. mokslo darbuotojos pareigas Lvovo nacionaliniame Ivano Franko universitete.

Glaudžius ryšius su Ukrainos graikų apeigų katalikais ir mokslo visuomene, dr. A. Vasiliauskienės nuveiktus prasingus darbus (per 300 publikacijų ukrainistikos tematika periodiniuose ir moksliniuose Ukrainos bei Lietuvos leidiniuose) liudija įvairios Ukrainoje gautos padėkos.

Paminėtinas vienuolių bazilijonų ir įvairių Ukrainos institucijų padėkos (jų per 30). Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės apdovanojo Garbės sidabro ženklų „Už nuopelnus“ (2005). 2003 m. mokslininkei

įteiktas organizacijos „Ukraina – Pasaulis“ garbės diplomai ir Aukso žvaigždė (2006). Dr. A. Vasiliauskienė apdovanota Popiežiaus lankymosi Ukrainoje medaliu (2001). Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas įteikė jubiliejinius Taraso Ševčenkos, Ivano Franko, Michailo Gruševskio medalius. Lvovo religijų istorijos muziejus, minėdamas veiklos 40-metį, apdovanojo specialiu ženklu ir suvenyriniu medaliu (2013), Kijeve vyskupas Josyfas Milianas įteikė Jubiliejinį medalį, minint Kijevo Kristaus Prisikėlimo katedros (Patriarchalinio Kristaus Prisikėlimo Soboro) pašventinimo 2013 m. ir Kijevo Rusios krikšto 1025 metų jubiliejų (2013); Ukrainos užsienio reikalų ministras Borysas Tarasiukas – padėkos raštą (2005), Ukrainos nacionalinės mokslo akademijos G. S. Skovorodos filosofijos instituto Religijotyros skyrius išrinko garbės narebendradarbe (2013). 2013 m. Bazilionų vidurinėje mokykloje atidaryta Dr. Aldonos Vasiliauskienės klasė, kurioje sukaupta gausi ukrainistikos medžiaga, o dar 2012 m. Skapiškyje, mokslininkės sodyboje, Ukrainos ambasadorius Lietuvos Respublikoje Valerijus Žovtenka atidarė A. Vasiliauskienės parengtą parodą „Pažintis su Ukrainos kultūra“. 2006 m. Ukrainos prezidentas Viktoras Juščenko apdovanojo Kunigaikštienės Olgos III laipsnio ordinu – dr. A. Vasiliauskienė yra pirmoji lietuvė, kuriai suteiktas toks aukštas apdovanojimas. Ji yra gavusi du Popiežiaus Benedikto XVI palaiminimo raštus (2005 m. rugsėjo 30 d. ir lapkričio 20 d.), pirmąjį įteikė ukrainiečiai vienuoliai bazilijonai.

NUORODOS

- ¹ *Zapereckienė L.* Giliai subrandinta monografija // Lietuvos aidas. 2014 m. liepos 11 d. Nr. 151, 152, 153. P. 6–7.

Prel. prof. dr. (HP) *Vytautas Steponas VAIČIŪNAS*
Kun. dr. *Gediminas JANKŪNAS*
Vytauto Didžiojo universitetas